

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
MACIEJ SZPUNAR
της 22ας Φεβρουαρίου 2018¹

Υπόθεση C-20/17

Vincent Pierre Oberle

[αίτηση του Kammergericht Berlin (εφετείου Βερολίνου, Γερμανία)
για την έκδοση προδικαστικής απόφασεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – Ευρωπαϊκό κληρονομητήριο – Γενική διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων ενός κράτους μέλους για την εκδίκαση της υποθέσεως κληρονομικής διαδοχής στο σύνολό της – Κανονιστική ρύθμιση άλλου κράτους μέλους που προβλέπει την έκδοση εθνικού κληρονομητηρίου το οποίο χρησιμοποιείται για παρεμφερείς σκοπούς»

I. Εισαγωγή

1. Ο κανονισμός (ΕΕ) 650/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Ιουλίου 2012, σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων, την αποδοχή και εκτέλεση δημόσιων εγγράφων στον τομέα της κληρονομικής διαδοχής και την καθιέρωση ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου², εφαρμόζεται από τις 17 Αυγούστου 2015. Στην υπό κρίση υπόθεση, δικαστήριο κράτους μέλους ζητεί για τρίτη φορά από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει τις διατάξεις του κανονισμού αυτού³.

2. Εν προκειμένω, οι αμφιβολίες του αιτούντος δικαστηρίου αφορούν τη σχέση μεταξύ του κανονισμού 650/2012 και των εθνικών διατάξεων για τη ρύθμιση των υποθέσεων κληρονομικής διαδοχής. Συγκεκριμένα, το Kammergericht Berlin (εφετείο Βερολίνου, Γερμανία) ζητεί να διευκρινιστεί αν το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 καθορίζει και τη διεθνή δικαιοδοσία για την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων. Τούτο θα είχε ως συνέπεια ότι τα κράτη μέλη στον τομέα αυτόν δεν θα μπορούσαν να θεσπίσουν διατάξεις οι οποίες να ρυθμίζουν τη διεθνή δικαιοδοσία κατά τρόπο διαφορετικό από τον προβλεπόμενο στον κανονισμό.

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η πολωνική.

² ΕΕ 2012, L 201, σ. 107.

³ Επί της πρώτης αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως το Δικαστήριο εξέδωσε την απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2017, Kubicka (C-218/16, EU:C:2017:755, σκέψεις 53 και 54). Η δεύτερη αίτηση προδικαστικής αποφάσεως εκκρεμεί ακόμη ενώπιον του Δικαστηρίου. Στις 13 Δεκεμβρίου 2017 ανέπτυξα τις προτάσεις μου στην υπόθεση εκείνη. Βλ. προτάσεις μου στην υπόθεση Mahnkopf (C-558/16, EU:C:2017:965, σημείο 90).

3. Το ζήτημα αυτό είναι άκρως περίπλοκο και η πρακτική σημασία της απόφασεως την οποία θα εκδώσει το Δικαστήριο στην παρούσα υπόθεση είναι μεγαλύτερη από εκείνη της απόφασεως που θα εκδοθεί στην υπόθεση *Maahnkopf*⁴. Θα ήθελα να επισημάνω ότι η εκκρεμής υπόθεση *Maahnkopf* αφορά μεμονωμένη ρύθμιση του γερμανικού δικαίου. Αντιθέτως, η παρούσα υπόθεση αφορά ζήτημα το οποίο μπορεί να αποδειχθεί σημαντικό για όλα τα κράτη μέλη στα οποία υφίσταται η δυνατότητα εκδόσεως εθνικών κληρονομητηρίων από τις δικαστικές αρχές⁵.

II. Το νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

4. Το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', και το άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού 650/2012 ορίζουν τα εξής:

«ζ) ως “απόφαση” νοείται κάθε απόφαση σε υπόθεση διαδοχής αιτία θανάτου που εκδόθηκε από δικαστήριο κράτους μέλους, όποια κι αν είναι η ονομασία της, όπως απόφαση για τον προσδιορισμό από τον γραμματέα των δικαστικών εξόδων ή δαπανών [...]»

2. Για τους σκοπούς του παρόντος κανονισμού με τον όρο “δικαστήριο” νοούνται οποιαδήποτε δικαστική αρχή και όλες οι άλλες αρχές και οι επαγγελματίες του νομικού κλάδου με αρμοδιότητα σε υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής, που ασκούν δικαστικά καθήκοντα ή ενεργούν κατ' ανάθεση εξουσίας από δικαστική αρχή ή υπό τον έλεγχο δικαστικής αρχής, υπό την προϋπόθεση ότι αυτές οι άλλες αρχές και οι επαγγελματίες του νομικού κλάδου προσφέρουν τα ίδια δικονομικά εχέγγυα όσον αφορά την αμεροληψία και το δικαίωμα ακρόασης όλων των μερών και ότι οι αποφάσεις τους, σύμφωνα με το δίκαιο του κράτους μέλους στο οποίο υπάγονται:

α) μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο άσκησης ενδίκου μέσου ή επανεξέτασης από δικαστική αρχή, και

β) έχουν ανάλογη ισχύ και αποτέλεσμα με απόφαση δικαστικής αρχής για το ίδιο θέμα. [...]»

5. Το άρθρο 4 («Γενική διεθνής δικαιοδοσία») του κανονισμού 650/2012, το οποίο εντάσσεται στο κεφάλαιο II («Διεθνής δικαιοδοσία») του κανονισμού αυτού, ορίζει τα εξής:

«Τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο ο θανών είχε τη συνήθη διαμονή του κατά τον χρόνο του θανάτου έχουν διεθνή δικαιοδοσία να εκδικάσουν την υπόθεση κληρονομικής διαδοχής στο σύνολό της.»

6. Το άρθρο 62 («Καθιέρωση ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου») ορίζει τα εξής:

«1. Με τον παρόντα κανονισμό δημιουργείται ευρωπαϊκό κληρονομητήριο (εφεξής “κληρονομητήριο”), το οποίο εκδίδεται προς χρήση σε άλλο κράτος μέλος και παράγει τα αποτελέσματα που αναφέρονται στο άρθρο 69.

2. Η χρήση του κληρονομητηρίου δεν είναι υποχρεωτική.

4 Βλ. υποσημείωση 3.

5 Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι, στις 24 Νοεμβρίου 2017, περιήλθε στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως με την οποία πολωνικό δικαστήριο ζητεί να αρθούν οι αμφιβολίες σχετικά με την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων από μη δικαστική αρχή, εν προκειμένω από συμβολαιογράφους. Αναφέρομαι συναφώς στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως στην υπόθεση WB (C-658/17).

3. Το κληρονομητήριο δεν υποκαθιστά εσωτερικά έγγραφα που χρησιμοποιούνται για παρόμοιους σκοπούς στα κράτη μέλη. Ωστόσο, άπαξ και εκδόθηκε για να χρησιμοποιηθεί σε άλλο κράτος μέλος, το κληρονομητήριο παράγει τα αποτελέσματα που αναφέρονται στο άρθρο 69 και στο κράτος μέλος του οποίου οι αρχές το εξέδωσαν δυνάμει του παρόντος κεφαλαίου.»

B. Το γερμανικό δίκαιο

7. Το άρθρο 105 του Gesetz über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (νόμου περί διαδικασίας σε οικογενειακές υποθέσεις και υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας, στο εξής: FamFG), όπως τροποποιήθηκε στις 17 Δεκεμβρίου 2008 και ισχύει από την 1η Σεπτεμβρίου 2009, ορίζει τα εξής:

«Στις λοιπές διαδικασίες που προβλέπει ο παρών νόμος, τα γερμανικά δικαστήρια έχουν δικαιοδοσία, εφόσον κατά τόπον αρμόδιο είναι γερμανικό δικαστήριο.»

8. Η κατά τόπον αρμοδιότητα στις διαφορές που αφορούν την κληρονομική διαδοχή καθορίζεται, στο γερμανικό δίκαιο, επί τη βάση του άρθρου 343 του FamFG. Στο εν λόγω άρθρο, όπως τροποποιήθηκε με τον Gesetz zum Internationalen Erbrecht und zur Änderung von Vorschriften zum Erbschein sowie zur Änderung sonstiger Vorschriften (νόμο για το κληρονομικό διεθνές δίκαιο και για την τροποποίηση των διατάξεων περί κληρονομητηρίου, καθώς και για την τροποποίηση άλλων διατάξεων), της 29ης Ιουνίου 2015, ο οποίος άρχισε να ισχύει από τη 17η Αυγούστου 2015, προβλέπονται τα εξής:

«(1) Κατά τόπον αρμόδιο είναι το δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου ο κληρονομούμενος είχε τη συνήθη διαμονή του κατά τον χρόνο του θανάτου του.

(2) Εάν ο κληρονομούμενος, κατά τον χρόνο του θανάτου του δεν είχε συνήθη διαμονή στην ημεδαπή, αρμόδιο είναι το δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου ο κληρονομούμενος είχε την τελευταία συνήθη διαμονή του στην ημεδαπή.

(3) Σε περίπτωση που δεν θεμελιώνεται αρμοδιότητα δυνάμει των παραγράφων 1 και 2, αρμόδιο είναι το Amtsgericht Schöneberg [ειρηνοδικείο Schöneberg] στο Βερολίνο, εάν ο κληρονομούμενος ήταν Γερμανός υπήκοος ή υπάρχουν αντικείμενα της κληρονομιάς στην ημεδαπή. [...]»

III. Ιστορικό της διαφοράς της κύριας δίκης και προδικαστικό ερώτημα

9. Ο κληρονομούμενος, Adrien Théodore Oberle, ο οποίος απεβίωσε στις 28 Φεβρουαρίου 2015 με τελευταία συνήθη διαμονή στη Γαλλία, είχε τη γαλλική ιθαγένεια. Ο Α. Τ. Oberle άφησε εν ζωή δύο γιούς. Ο ένας από αυτούς είναι ο Vincent Pierre Oberle, αιτών στη διαφορά της κύριας δίκης. Η κληρονομία βρίσκεται στη Γαλλία και τη Γερμανία.

10. Γαλλικό δικαστήριο εξέδωσε εθνικό κληρονομητήριο το οποίο αναγράφει ως κληρονόμους του αποβιώσαντος τον V. P. Oberle και τον αδελφό του, έκαστο κατά το ήμισυ.

11. Στη συνέχεια, ο V. P. Oberle ζήτησε από το Amtsgericht Schöneberg (ειρηνοδικείο Schöneberg, Γερμανία) –δηλαδή από το κατά τα άρθρα 105 και 343, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, FamFG αρμόδιο για την κληρονομική διαδοχή του Α. Τ. Oberle δικαστήριο– την έκδοση εθνικού κληρονομητηρίου με περιορισμένο αντικείμενο στο οποίο να αναγράφεται ότι ο V. P. Oberle και ο αδελφός του κληρονόμησαν το τμήμα της κληρονομιαίας περιουσίας που βρίσκεται στη Γερμανία, κατ' εφαρμογήν του γαλλικού δικαίου.

12. Το Amtsgericht Schöneberg (ειρηνοδικείο Schöneberg) έκρινε, ωστόσο, ότι, σύμφωνα με το άρθρο 4 σε συνδυασμό με το άρθρο 15 του κανονισμού 650/2012, στερείται διεθνούς δικαιοδοσίας. Κατά την κρίση του, οι διατάξεις του γερμανικού δικαίου δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη για τον καθορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας στην υπόθεση του V. P. Oberle. Ειδικότερα, οι διατάξεις του κανονισμού 650/2012 κατισχύουν των κανόνων του εθνικού δικαίου. Ως εκ τούτου, διεθνή δικαιοδοσία για την υπόθεση κληρονομικής διαδοχής στο σύνολό της και μεταξύ άλλων για την αίτηση του V. P. Oberle έχουν όχι τα γερμανικά δικαστήρια, αλλά τα γαλλικά, ως δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο ο κληρονομούμενος είχε την τελευταία συνήθη διαμονή του.

13. Ο V. P. Oberle προσέβαλε την απόφαση του Amtsgericht Schöneberg (ειρηνοδικείου Schöneberg) ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

IV. Προδικαστικό ερώτημα και διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

14. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Kammergericht Berlin (εφετείο Βερολίνου) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο το ακόλουθο ερώτημα:

«Έχει το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 την έννοια ότι με αυτό καθορίζεται και η αποκλειστική διεθνής δικαιοδοσία για την έκδοση από τα κράτη μέλη των εθνικών κληρονομητηρίων που δεν αντικαθίστανται από το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο (βλ. άρθρο 62, παράγραφος 3, του κανονισμού 650/2012), με αποτέλεσμα τυχόν αποκλίνουσες εθνικές νομοθετικές διατάξεις όσον αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία για την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων –όπως, για παράδειγμα, στη Γερμανία το άρθρο 105 του [FamFG]– να καθίστανται ανίσχυρες ως αντίθετες προς υπέρτερης ισχύος κανόνες του ευρωπαϊκού δικαίου;»

15. Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως περιήλθε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 18 Ιανουαρίου 2017.

16. Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν η Γερμανική, η Πολωνική και η Πορτογαλική Κυβέρνηση, καθώς και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Η Γερμανική, η Γαλλική και η Πολωνική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή, παρέστησαν στην επ' ακροατηρίου συζήτηση η οποία διεξήχθη στις 23 Νοεμβρίου 2017.

V. Εκτίμηση

A. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

17. Από τη διατύπωση του προδικαστικού ερωτήματος μπορεί να συναχθεί στο συμπέρασμα ότι το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί αν το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 ρυθμίζει την «αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία» για την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων.

18. Επιβάλλεται, πάντως, να τονιστεί ότι η έννοια της «αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας» έχει συγκεκριμένη σημασία στο πλαίσιο των διατάξεων του δικονομικού διεθνούς δικαίου.

19. Υπό το πρίσμα των κανόνων της Συμβάσεως των Βρυξελλών, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι κανόνες οι οποίοι θεμελιώνουν αποκλειστική δικαιοδοσία συνιστούν εξαίρεση από τους γενικούς κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας⁶ και δεσμεύουν με ιδιαίτερη ισχύ τόσο τους διαδίκους όσο και το δικαστήριο⁷. Οι διάδικοι αδυνατούν, κατ' αρχήν, να παρεκκλίνουν από την εφαρμογή τους μέσω συμφωνίας παρεκτάσεως διεθνούς δικαιοδοσίας ή με εκούσια παράσταση στη δίκη.

6 Βλ. απόφαση της 12ης Μαΐου 2011, BVG (C-144/10, EU:C:2011:300, σκέψη 30).

7 Βλ. απόφαση της 13ης Ιουλίου 2006, GAT (C-4/03, EU:C:2006:457, σκέψη 24).

20. Εκτιμώ, πάντως, ότι για την απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα δεν έχει σημασία αν το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 θεμελιώνει «αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία» υπό την αναφερθείσα έννοια. Πράγματι, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να τροποποιήσουν τους κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας του δικαίου της Ένωσης, εφόσον δεν προκύπτει κάτι διαφορετικό από τους κανόνες αυτούς, με διατάξεις του εθνικού δικαίου, ακόμη και στις περιπτώσεις που οι κανόνες αυτοί αφορούν συντρέχουσα διεθνή δικαιοδοσία.

21. Με το προδικαστικό ερώτημα, το εθνικό δικαστήριο ζητεί, κατά συνέπεια, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 καθορίζει τη διεθνή δικαιοδοσία για την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων.

22. Για να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αυτό θα πρέπει να εξεταστεί πρωτίστως αν τα εθνικά κληρονομητήρια και οι αντίστοιχες διαδικασίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 650/2012.

B. Εμπίπτουν τα εθνικά κληρονομητήρια στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 650/2012;

1. Τα εθνικά κληρονομητήρια κατά το δίκαιο των κρατών μελών

23. Τα αποτελέσματα συγκριτικών ερευνών καταδεικνύουν ότι τα εθνικά κληρονομητήρια, τα οποία χρησιμοποιούνται σε διάφορα κράτη μέλη, διαφέρουν ουσιωδώς μεταξύ τους.

24. Εάν ως κριτήριο διακρίσεως ληφθεί υπόψη ο φορέας που εκδίδει το εθνικό κληρονομητήριο, μπορούν να διακριθούν τρεις κατηγορίες εθνικών κληρονομητηρίων: δικαστικά κληρονομητήρια, συμβολαιογραφικά κληρονομητήρια και ιδιωτικές δηλώσεις⁸. Πάντως, το κριτήριο αυτό δεν είναι άνευ ετέρου πρόσφορο για τον χαρακτηρισμό των εθνικών κληρονομητηρίων, επειδή ακόμη και εντός των κατηγοριών αυτών υφίστανται ουσιώδεις διαφορές μεταξύ των ρυθμίσεων που ισχύουν στα κράτη μέλη. Οι διαφορές αυτές αφορούν τη φύση των εθνικών κληρονομητηρίων, το περιεχόμενο και τον τρόπο διενέργειας των πραγματικών διαπιστώσεων στις οποίες στηρίζονται οι πληροφορίες που περιέχουν, καθώς και τις συνέπειές τους⁹.

25. Εν πάση περιπτώσει, μπορεί απλουστευτικά να γίνει δεκτό ότι τα εθνικά κληρονομητήρια περιέχουν στοιχεία για την κληρονομική διαδοχή ορισμένου προσώπου, μεταξύ άλλων πληροφορίες για πρόσωπα στα οποία αναγνωρίζονται ορισμένα δικαιώματα σε σχέση με τον θάνατο του κληρονομούμενου. Συνήθως, τα κληρονομητήρια χρησιμεύουν για την απόδειξη των στοιχείων αυτών έναντι δημοσίων αρχών και τρίτων¹⁰.

⁸ Basedow, J., Dutta, A., Bauer, C. κ.λπ., Max Planck Institute for Comparative and International Private Law, «Comments on the European Commission's Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and authentic instruments in matters of succession and the creation of a European Certificate of Succession», *Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht*, τόμος 74, 2010, αριθ. 266.

⁹ Laukemann, B., «The European Certificate of Succession: Portrait of a New Instrument in European Private International Law», σε B. Hess, M. Bergström, E. Storskrubb (επιμ.), *EU Civil Justice: Current Issues and Future Outlook*, Οξφόρδη, Hart Publishing, 2016, σ. 164.

¹⁰ Βλ. Deutsches Notarinstitut (σε συνεργασία με H. Dörner και P. Lagarde), *Étude de droit comparé sur les règles de conflits de juridictions et de conflits de lois relatives aux testaments et successions dans les Etats membres de l'Union Européenne. Rapport Final: Synthèse et Conclusions*, http://ec.europa.eu/justice/civil/document/index_en.htm, σ. 76 έως 86· Wautelet, P., σε A. Bonomi, P. Wautelet (επιμ.), *Le droit européen des successions, Commentaire du règlement (UE) n° 650/2012, du 4 juillet 2012*, 2η έκδ., Βρυξέλλες, Bruylant, 2016, σ. 772 έως 775.

2. Τα εθνικά κληρονομητήρια υπό το πρίσμα του κανονισμού 650/2012

26. Στον κανονισμό 650/2012 ουδόλως απαντά η έκφραση «εθνικό κληρονομητήριο». Αντιθέτως, στον κανονισμό απαντά η έννοια των «εσωτερικ[ών] εγγράφ[ων] που χρησιμοποιούνται για παρόμοιους σκοπούς [με εκείνους του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου] στα κράτη μέλη» και τα οποία το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο –σύμφωνα με το άρθρο 62, παράγραφος 3, του κανονισμού 650/2012 και την αιτιολογική σκέψη 67, πρώτη περίοδος, του κανονισμού αυτού– «δεν υποκαθιστά».

27. Κατά την αιτιολογική σκέψη 67, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 650/2012, θα πρέπει το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο να αποδεικνύει, μεταξύ άλλων, την ιδιότητα ή/και τα δικαιώματα και τις εξουσίες των κληρονόμων σε άλλα κράτη μέλη πλην του κράτους μέλους στο οποίο εκδόθηκε το κληρονομητήριο. Στα εσωτερικά έγγραφα τα οποία εξυπηρετούν παρόμοιους σκοπούς ανήκουν ιδίως τα εθνικά κληρονομητήρια¹¹.

28. Το αιτούν δικαστήριο χαρακτηρίζει επίσης το επίμαχο εθνικό κληρονομητήριο ως «εσωτερικό έγγραφο» υπό την έννοια του άρθρου 62, παράγραφος 3, του κανονισμού 650/2012. Ειδικότερα, το προδικαστικό ερώτημα αφορά τα εθνικά κληρονομητήρια «που δεν αντικαθίστανται από το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο». Το ερώτημα παραπέμπει, άλλωστε, στο άρθρο 62, παράγραφος 3, του κανονισμού 650/2012.

3. Τα εθνικά κληρονομητήρια και το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 650/2012

29. Ως σημείο εκκινήσεως για τις περαιτέρω αναλύσεις, θα πρέπει, κατ' αρχάς, να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αν τα εθνικά κληρονομητήρια εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 650/2012.

α) Οι απόψεις των μετεχόντων στη διαδικασία

30. Μόνον η Πολωνική Κυβέρνηση με τις γραπτές παρατηρήσεις της και η Επιτροπή κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση έθιξαν ρητώς το ζήτημα αυτό. Η κυβέρνηση αυτή και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι τα εθνικά κληρονομητήρια και οι διαδικασίες για την έκδοσή τους εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 650/2012.

31. Η Γερμανική Κυβέρνηση αναφέρεται εμμέσως στο ζήτημα αυτό. Κατά την κυβέρνηση αυτή, από το άρθρο 62, παράγραφος 3, του κανονισμού 650/2012 προκύπτει ότι οι εθνικές ρυθμίσεις για την έκδοση των εθνικών κληρονομητηρίων πρέπει να εφαρμόζονται παράλληλα με τις διατάξεις του κανονισμού 650/2012. Παρεμφερή άποψη υιοθετεί η Πορτογαλική Κυβέρνηση.

β) Το άρθρο 1 του κανονισμού 650/2012 ως βασική ρύθμιση για τον καθορισμό του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού αυτού

32. Ο κανονισμός 650/2012 περιέχει κανόνες ιδιωτικού διεθνούς δικαίου (κανόνες συγκρούσεως) και κανόνες δικονομικού διεθνούς δικαίου (κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας). Το καθ' ύλην πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 650/2012, το οποίο ορίζεται στο άρθρο 1 αυτού, είναι, κατ' αρχήν, το ίδιο όσον αφορά αμφότερα τα είδη κανόνων¹².

¹¹ Βλ. σημείο 25 των παρουσών προτάσεων.

¹² Βλ. προτάσεις μου στην υπόθεση Mahnkopf (C-558/16, EU:C:2017:965, σημείο 90).

33. Ο κανονισμός εφαρμόζεται στις κληρονομικές διαδοχές (άρθρο 1, παράγραφος 1, πρώτη περίοδος, του κανονισμού αυτού). Οι εξαιρέσεις από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 650/2012 απαριθμούνται στο άρθρο 1, παράγραφος 2, αυτού. Οι εξαιρέσεις όμως αυτές έχουν ουσιαστικό χαρακτήρα και δεν αφορούν, κατ' αρχήν, τα νομικά μέσα και τις διαδικασίες που συνδέονται με την κληρονομική διαδοχή.

34. Εξαίρεση τρόπον τινά συνιστά συναφώς το άρθρο 1, παράγραφος 2, στοιχείο ιβ', το οποίο αποκλείει από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 650/2012 οποιαδήποτε καταχώριση σε μητρώο δικαιωμάτων επί ακίνητης ή κινητής περιουσίας, περιλαμβανομένων των νομικών απαιτήσεων της καταχωρίσεως, και τα αποτελέσματα της καταχωρίσεως ή της μη καταχωρίσεως αυτών των δικαιωμάτων σε μητρώο¹³. Το άρθρο 1, παράγραφος 2, του κανονισμού 650/2012 δεν περιέχει καμία διάταξη που να ορίζει ότι άλλα νομικά μέσα και διαδικασίες, που αφορούν αναμφιβόλως την κληρονομική διαδοχή, δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού.

γ) Η σημασία του άρθρου 62, παράγραφος 3, του κανονισμού 650/2012 για τον καθορισμό του πεδίου εφαρμογής του κανονισμού αυτού

35. Ανακύπτει το ερώτημα αν τα εθνικά κληρονομητήρια εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 650/2012 μέσω του άρθρου 62, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, του κανονισμού αυτού, κατά το οποίο το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο «δεν υποκαθιστά εσωτερικά έγγραφα», τα οποία χρησιμοποιούνται για παρόμοιους σκοπούς στα κράτη μέλη.

36. Στη θεωρία υποστηρίζεται ότι το άρθρο 62, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 650/2012 ρυθμίζει τη σχέση του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου προς τα εθνικά κληρονομητήρια. Δεν έχει ως σκοπό να αποκλείσει τα εθνικά κληρονομητήρια από το πεδίο εφαρμογής των κανόνων περί διεθνούς δικαιοδοσίας του κανονισμού 650/2012¹⁴.

37. Συμφωνώ με την άποψη αυτή. Επιβάλλεται να τονιστεί ότι, κατά το άρθρο 62, παράγραφος 2, του κανονισμού 650/2012, η χρήση του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου δεν είναι υποχρεωτική. Κατά την αιτιολογική σκέψη 69, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 650/2012, τα πρόσωπα που δικαιούνται να υποβάλουν αίτηση ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου δεν θα πρέπει να έχουν καμία υποχρέωση να το χρησιμοποιήσουν. Είναι, δηλαδή, «ελεύθερα να χρησιμοποιήσουν τα άλλα μέσα που είναι διαθέσιμα βάσει του παρόντος κανονισμού (αποφάσεις, δημόσια έγγραφα και δικαστικούς συμβιβασμούς)». Κατά συνέπεια, πρόκειται για τη χρήση των μέσων αυτών για την εξυπηρέτηση των ίδιων σκοπών για τους οποίους μπορεί να χρησιμοποιηθεί και το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο. Στα μέσα αυτά πρέπει να καταταγούν και τα εθνικά κληρονομητήρια. Πράγματι, αυτά εξυπηρετούν, κατ' αρχήν, παρόμοιους σκοπούς όπως το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο¹⁵. Τούτο σημαίνει ότι τα εθνικά κληρονομητήρια αποτελούν ομοίως –εάν χρησιμοποιηθεί η διατύπωση της αιτιολογικής σκέψεως 69 του κανονισμού 650/2012– μέσα «που είναι διαθέσιμα» κατά τον κανονισμό αυτό.

¹³ Βλ., για το ζήτημα αυτό, απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2017, Kubicka (C-218/16, EU:C:2017:755, σκέψεις 53 και 54).

¹⁴ Υπό την έννοια αυτή, Margoński, M., «Wyłączny charakter jurysdykcji wynikającej z art. 4 unijnego rozporządzenia spadkowego (analiza na kanwie pytania prejudycjalnego w sprawie C-20/17, Oberle)», *Polski Proces Cywilny*, 2017, αριθ. 3, σ. 447. Επί τη βάσει της ερμηνείας της διατάξεως αυτής, η θεωρία κατέδειξε πλείονες δυνατότητες διαμορφώσεως της αμφίδρομης σχέσεως μεταξύ του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου και των εθνικών κληρονομητηρίων. Βλ. Fötschl, A., «The Relationship of the European Certificate of Succession to National Certificates», σε A. Bonomi, Ch. Schmid (επιμ.), *Successions internationales. Réflexions autour du futur règlement européen et de son impact pour la Suisse. Actes de la 22e Journée de droit international privé du 19 mars 2010 à Lausanne*, Γενεύη, 2010, σ. 101· Stamatiadis, D., σε H. Pamboukis (επιμ.), *EU Succession Regulation No 650/2012: A Commentary*, Οξφόρδη, C. H. Beck, Hart Publishing, 2017, σ. 591.

¹⁵ Βλ. σημείο 27 των παρούσων προτάσεων.

38. Ούτε η ερμηνεία του άρθρου 62, παράγραφος 3, του κανονισμού 650/2012 κατά την οποία τα εθνικά κληρονομητήρια προορίζονται για χρήση στο εσωτερικό του οικείου κράτους μέλους οδηγεί σε διαφορετικά συμπεράσματα. Πράγματι, η ερμηνεία αυτή θα μπορούσε να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο «δεν υποκαθιστά τα [εθνικά κληρονομητήρια]», επειδή εκδίδεται προς χρήση σε άλλα κράτη μέλη και όχι σε εκείνο του οποίου οι αρχές είναι αρμόδιες για την έκδοση του κληρονομητηρίου αυτού (άρθρο 62, παράγραφος 1, του κανονισμού 650/2012).

39. Δεν επιθυμώ, στο σημείο αυτό, να λάβω θέση επί του ζητήματος αυτό το οποίο, κατά τη γνώμη μου, εγείρει αμφιβολίες, ήτοι του αν είναι δυνατή η διαφοροποίηση αυτή υπό το πρίσμα του σκοπού χρήσεως των κληρονομητηρίων. Πάντως, μέχρι σήμερα τα εθνικά κληρονομητήρια χρησιμοποιούνται και σε άλλα κράτη μέλη. Δεν υπάρχει καμία ένδειξη περί του ότι ο νομοθέτης της Ένωσης επιθυμούσε να μεταβάλει την εν λόγω νομική κατάσταση. Κατά την αιτιολογική σκέψη 69, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 650/2012, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν πράγματι να χρησιμοποιήσουν άλλα μέσα για τους ίδιους σκοπούς με εκείνους που εξυπηρετεί και το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο.

δ) Ενδιάμεσο συμπέρασμα

40. Το πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 650/2012 καλύπτει, τόσο σε σχέση με τους κανόνες συγκρούσεως όσο και με τους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας, όλα τα ζητήματα που συνδέονται με την κληρονομική διαδοχή, στο μέτρο που ο ίδιος ο κανονισμός δεν προβλέπει εξαίρεση συγκεκριμένων ζητημάτων. Ο κανονισμός 650/2012 δεν εξαιρεί τα εθνικά κληρονομητήρια και τις σχετικές με αυτά διαδικασίες από το πεδίο εφαρμογής του.

41. Εκτιμώ, κατά συνέπεια, ότι νομικά μέσα όπως τα εθνικά κληρονομητήρια και οι σχετικές με αυτά διαδικασίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 650/2012. Αυτό δεν προδικάζει ακόμη το ζήτημα αν εθνικά κληρονομητήρια, όπως το επίδικο, συνιστούν «απόφαση» ή «δημόσιο έγγραφο» υπό την έννοια του κανονισμού αυτού.

Γ. Καθορίζει το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 και τη διεθνή δικαιοδοσία για την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων;

42. Τον πυρήνα της εκτίμησης της αιτήσεως προδικαστικής απόφασης συνιστά το ερώτημα αν το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 καθορίζει τη διεθνή δικαιοδοσία για την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων όπως το επίδικο.

43. Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει στο πλαίσιο αυτό ότι ο κανονισμός 650/2012 δεν περιέχει καμία διάταξη η οποία να ρυθμίζει ρητώς τη διεθνή δικαιοδοσία για την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων. Κατά το αιτούν δικαστήριο, εάν το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 αναφερόταν στα εθνικά κληρονομητήρια, το άρθρο 64, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, το οποίο αφορά το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο, θα ήταν περιττό.

44. Ακόμη και αν γινόταν δεκτό ότι το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 ρυθμίζει τη διεθνή δικαιοδοσία για την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων, η διάταξη αυτή δεν θα εφαρμοζόταν, πάντως, –κατά την εκτίμηση του αιτούντος δικαστηρίου– στη διαφορά της κύριας δίκης. Αυτό θα συνέβαινε μόνον εάν το ζητηθέν στη διαφορά της κύριας δίκης εθνικό κληρονομητήριο ήταν «απόφαση» υπό την έννοια του κανονισμού. Κατά το αιτούν δικαστήριο, όμως, αυτό δεν συμβαίνει. Βεβαίως ένα κληρονομητήριο εκδίδεται με απόφαση, πλην όμως περιλαμβάνει μόνο πραγματικές διαπιστώσεις. Δεν περιέχει διατάξεις οι οποίες θα μπορούσαν να αποκτήσουν την ισχύ δεδικασμένου.

1. Οι απόψεις των μετεχόντων στη διαδικασία

45. Η Γερμανική, η Γαλλική και η Πορτογαλική Κυβέρνηση είναι της γνώμης ότι το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 δεν ρυθμίζει τη διεθνή δικαιοδοσία για την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων, ενώ η Πολωνική Κυβέρνηση και η Επιτροπή υποστηρίζουν την αντίθετη άποψη.

46. Η Γερμανική Κυβέρνηση είναι της γνώμης ότι το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 ρυθμίζει τη διεθνή δικαιοδοσία σε σχέση με διαδικασίες κατά τις οποίες εκδόθηκαν «αποφάσεις», πράγμα το οποίο δεν ισχύει για το επίδικο εθνικό κληρονομητήριο. Ο νομοθέτης της Ένωσης δεν αντιμετωπίζει τα εθνικά κληρονομητήρια ως «αποφάσεις», δεδομένου ότι χαρακτηρίζει τα πιστοποιητικά αυτά, στο άρθρο 62, παράγραφος 3, του κανονισμού 650/2012, ως «εσωτερικά έγγραφα». Το γεγονός και μόνον ότι ένα εθνικό κληρονομητήριο εκδίδεται από δικαστήριο ουδόλως επηρεάζει τον χαρακτηρισμό του υπό το πρίσμα του κανονισμού 650/2012. Πράγματι, το πιστοποιητικό αυτό εξακολουθεί να μη μπορεί να θεωρηθεί «απόφαση».

47. Το αυτό υποστηρίζει και η Γαλλική Κυβέρνηση η οποία συμερίζεται την άποψη ότι εθνικό κληρονομητήριο το οποίο εκδόθηκε από δικαστήριο κατ' ενάσκηση της δικαιοδοτικής λειτουργίας του μπορεί να χαρακτηριστεί ως «απόφαση». Πάντως, αυτό δεν συμβαίνει με την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων τα οποία περιορίζονται μόνο στη διαπίστωση συγκεκριμένης πραγματικής καταστάσεως χωρίς με αυτά να πραγματοποιείται αξιολόγηση ούτε να καθίσταται δυνατόν να ληφθούν αυτεπαγγέλτως τα αντίστοιχα μέτρα.

48. Η Πορτογαλική Κυβέρνηση διατείνεται ότι το επίδικο εθνικό κληρονομητήριο –όπως το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο– πρέπει να θεωρηθεί ως υβριδικό μέσο. Επομένως, κατά την άποψή της, το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 δεν μπορεί να εφαρμοστεί στη διαφορά της κύριας δίκης.

49. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι τα ίδια τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να αποφασίσουν σε ποιόν επιθυμούν να αναθέσουν την έκδοση των εθνικών κληρονομητηρίων. Πάντως, εάν τα κράτη μέλη αναθέσουν την εν λόγω αποστολή στα δικαστήρια, θα πρέπει το κράτος μέλος να αναλάβει και τις συνέπειες της αποφάσεως αυτής. Πράγματι, εθνικό κληρονομητήριο που εκδίδεται από δικαστήριο συνιστά –όπως φρονεί και η Πολωνική Κυβέρνηση– «απόφαση» υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 650/2012, και μάλιστα ανεξαρτήτως του πως πρέπει το ζήτημα αυτό να κριθεί κατά το εθνικό δίκαιο.

50. Με τις παρατηρήσεις τους, οι μετέχοντες στη διαδικασία παραπέμπουν, κατ' αρχήν, στη διττή επιχειρηματολογία του αιτούντος δικαστηρίου, η οποία συνιστά, κατά μεγάλο μέρος, σύνθεση των απόψεων που υποστηρίζονται στη θεωρία επί των εκτεθέντων ζητημάτων. Ορισμένοι συγγραφείς εκτιμούν ότι οι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας του κανονισμού 650/2012 δεν περιλαμβάνουν την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων¹⁶, ενώ άλλοι υποστηρίζουν ότι ο κανονισμός –με την εξαίρεση των προσωρινών μέτρων κατά το άρθρο 19 αυτού– έχει οικουμενική εφαρμογή όσον αφορά τη διεθνή δικαιοδοσία για τις υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής και, κατά συνέπεια, αντικαθιστά όλες τις εθνικές διατάξεις οι οποίες αφορούν το ζήτημα αυτό¹⁷.

16 Dorsel, Ch., «Remarques sur le certificat successoral européen», σε *Europe for Notaries. Notaries For Europe, Training 2015-2017*, σ. 90 και 91, <http://www.notaries-of-europe.eu/index.php?pageID=15081>.

17 Weitz, K., «Jurysdykcja krajowa w sprawach spadkowych w świetle rozporządzenia spadkowego», σε M. Pazdan (επιμ.), *Nowe europejskie prawo spadkowe*, Βαρσοβία, Wolters Kluwer, 2015, σ. 42. Φαίνεται ότι, στο πλαίσιο αυτό, ορισμένοι συγγραφείς αποδίδουν μεγαλύτερη σημασία στον χαρακτηρισμό του εθνικού κληρονομητηρίου και δέχονται ότι πρόκειται για απόφαση υπό την έννοια του κανονισμού 650/2012 –πρβλ. Wautelet, P., σε A. Bonomi, P. Wautelet (επιμ.), όπ.π. (υποσημείωση 10), σ. 184. Στην απόφαση του Hanseatisches Oberlandesgericht Hamburg (ανώτερου περιφερειακού δικαστηρίου Αμβούργου, Γερμανία) της 16ης Νοεμβρίου 2016 (2 W 85/16, *Praxis der Freiwilligen Gerichtsbarkeit*, 2017, Heft 3, σ. 129) κρίθηκε ότι συνιστά «απόφαση», υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 650/2012, κάθε απόφαση σε υπόθεση κληρονομικής διαδοχής που εκδόθηκε από δικαστήριο κράτους μέλους, όποια και αν είναι η ονομασία της, «εν προκειμένω και κληρονομητήριο» (σημείο 23). Ως εκ τούτου, κρίθηκε ότι δεν υφίστατο διεθνής δικαιοδοσία των γερμανικών δικαστηρίων για την έκδοση εθνικού κληρονομητηρίου που αφορά κληρονομούμενο με τελευταία συνθήκη διαμονή στην Ισπανία. Ειδικότερα, κατά το δικαστήριο αυτό, σύμφωνα με το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012, διεθνή δικαιοδοσία να εκδικάσουν την υπόθεση κληρονομικής διαδοχής στο σύνολό της έχουν τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο ο κληρονομούμενος είχε τη συνθήκη διαμονή του κατά τον χρόνο του θανάτου του (σημείο 22).

2. Εισαγωγική παρατήρηση

51. Φρονώ ότι υπάρχουν δύο προσεγγίσεις για να δοθεί χρήσιμη απάντηση στο ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου.

52. Κατά την πρώτη προσέγγιση, πρέπει να γίνει προσήκων νομικός χαρακτηρισμός του επίδικου εθνικού κληρονομητηρίου. Το πιστοποιητικό αυτό μπορεί να θεωρηθεί είτε «απόφαση», υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 650/2012, είτε «δημόσιο έγγραφο», υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο θ', του ίδιου κανονισμού. Εάν το κληρονομητήριο αυτό χαρακτηριστεί ως «δημόσιο έγγραφο», θα μπορούσε να συναχθεί το συμπέρασμα ότι οι δικαστικές αρχές των κρατών μελών δεν δεσμεύονται, κατ' αρχήν, από τους κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας, επειδή ο κανονισμός δεν καθορίζει ποιες αρχές μπορούν να εκδώσουν τα δημόσια έγγραφα αυτά.

53. Κατά τη δεύτερη προσέγγιση, πρέπει να ερμηνευθεί το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 ώστε να διαπιστωθεί αν η διάταξη αυτή ρυθμίζει τη διεθνή δικαιοδοσία για όλες τις αποφάσεις σε υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής οι οποίες εκκρεμούν ενώπιον των δικαστικών αρχών των κρατών μελών.

54. Εκτιμώ ότι τα επιχειρήματα που προέβαλαν η Πολωνική Κυβέρνηση και η Επιτροπή αφορούν εμμέσως την προσέγγιση αυτή. Στο πλαίσιο αυτής της προσεγγίσεως, ο χαρακτηρισμός του επίδικου εθνικού κληρονομητηρίου δεν είναι κατ' ουσίαν κρίσιμος για την απάντηση στο προδικαστικό ερώτημα.

55. Στις παρούσες προτάσεις θα ακολουθήσω τη δεύτερη από τις ως άνω προσεγγίσεις. Το σημείο αφετηρίας για την περαιτέρω εκτίμηση θα αποτελέσει το ζήτημα αν το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 καθορίζει τη διεθνή δικαιοδοσία για τις αποφάσεις σε υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής ενώπιον των δικαστικών αρχών των κρατών μελών.

56. Μόνο σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο ερώτημα αυτό θα πρέπει να εξεταστεί αν το επίδικο κληρονομητήριο συνιστά «απόφαση» ή «δημόσιο έγγραφο» υπό την έννοια του κανονισμού αυτού.

3. Η γραμματική ερμηνεία

57. Προκειμένου να δοθεί απάντηση στο ερώτημα αν το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 αφορά και την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων, όπως το επίδικο, πρέπει να καθοριστεί το πεδίο εφαρμογής του μέσω της γραμματικής ερμηνείας της έννοιας «δικαστήριο» τα οποία έχουν διεθνή δικαιοδοσία «να εκδικάσουν την υπόθεση κληρονομικής διαδοχής στο σύνολό της», στο πλαίσιο του κανονισμού αυτού.

α) «Δικαστήριο» στο πλαίσιο του κανονισμού 650/2012

58. Ο όρος «δικαστήριο» ορίζεται, για τους σκοπούς του κανονισμού 650/2012, στο άρθρο 3, παράγραφος 2, αυτού. Με τον όρο αυτόν νοείται «οποιαδήποτε δικαστική αρχή» και όλες οι άλλες αρχές και οι επαγγελματίες του νομικού κλάδου με αρμοδιότητα σε υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής, στο μέτρο που πληρούν τις περαιτέρω προϋποθέσεις που προβλέπει η διάταξη αυτή.

59. Υπό το φως της αιτιολογικής σκέψεως 20, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 650/2012, ο όρος «δικαστήριο» θα πρέπει να τυγχάνει ευρείας ερμηνείας, έτσι ώστε να καλύπτει «τα δικαστήρια κατά κυριολεξία, που ασκούν δικαστικά καθήκοντα», αλλά και άλλες αρχές, οι οποίες ασκούν σε ορισμένες περιπτώσεις δικαστικά καθήκοντα.

60. Αυτό θα μπορούσε να σημαίνει ότι μια αρχή, η οποία, από τυπικής απόψεως, είναι ενσωματωμένη στο δικαστηριακό σύστημα του οικείου κράτους μέλους, πλην όμως στο πλαίσιο συγκεκριμένης διαδικασίας δεν ασκεί δικαιοδοτική λειτουργία, δεν είναι, κατ' ακριβολογία, «δικαστήριο» υπό την έννοια των διατάξεων του κανονισμού 650/2012.

61. Πάντως, το γράμμα του άρθρου 3, παράγραφος 2, του κανονισμού 650/2012 μπορεί επίσης να συνηγορήσει υπέρ του αποκλεισμού της στενής ερμηνείας του όρου «δικαστήριο», στο μέτρο που αναφέρεται σε «δικαστική αρχή». Κατά τη διάταξη αυτή, ο όρος «δικαστήριο» καλύπτει πράγματι «*οποιαδήποτε* δικαστική αρχή».

62. Επιπλέον, από την παραπομπή στην αιτιολογική σκέψη 20, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 650/2012 (ο όρος «δικαστήριο» καλύπτει «όχι μόνο τα δικαστήρια κατά κυριολεξία, που ασκούν δικαστικά καθήκοντα») δεν μπορούν να συναχθούν υπερβολικώς ευρέα συμπεράσματα. Από τη διαπίστωση ότι ο όρος «δικαστήριο» πρέπει να ερμηνευθεί κατά συγκεκριμένο τρόπο, και μάλιστα έτσι ώστε να μη δημιουργηθεί καμία αμφιβολία σε σχέση με το ότι ο όρος αυτός δεν καλύπτει μόνο δικαστήρια τα οποία ασκούν δικαστικά καθήκοντα, δεν μπορεί να συναχθεί μονοσήμαντα το συμπέρασμα ότι ο εν λόγω όρος δεν καλύπτει «δικαστήρια κατά κυριολεξία», τα οποία δεν ασκούν δικαιοδοτική λειτουργία σε συγκεκριμένη διαδικασία.

63. Το συμπέρασμα αυτό δεν μπορεί να συναχθεί ούτε σε σχέση με άλλες αιτιολογικές σκέψεις του κανονισμού 650/2012, δηλαδή την αιτιολογική σκέψη 20, τρίτη και τέταρτη περίοδος, καθώς και τις αιτιολογικές σκέψεις 21, 22 και 36, στις οποίες διευκρινίζεται ότι «μη δικαστικές αρχές», οι οποίες δεν ασκούν δικαιοδοτική λειτουργία, δεν εμπίπτουν στους περί διεθνούς δικαιοδοσίας κανόνες του κανονισμού αυτού. Πράγματι, οι ως άνω αιτιολογικές σκέψεις δεν αναφέρονται σε «δικαστικές αρχές».

64. Κατά συνέπεια, φρονώ ότι η γραμματική ερμηνεία του όρου «δικαστήριο» στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 650/2012 δεν μπορεί να είναι καθοριστική για την απάντηση στο ερώτημα αν το άρθρο 4 του κανονισμού αυτού καθορίζει τη διεθνή δικαιοδοσία αποκλειστικά σε σχέση με διαδικασίες στις οποίες η δικαστική αρχή ασκεί δικαιοδοτική λειτουργία.

β) Η φράση «να εκδικάσουν την υπόθεση κληρονομικής διαδοχής στο σύνολό της»

65. Η Γερμανική και η Πολωνική Κυβέρνηση καθώς και η Επιτροπή παραπέμπουν, με τις παρατηρήσεις τους, σε ιδιομορφία της γερμανικής αποδόσεως του άρθρου 4 του κανονισμού 650/2012, όπου αναφέρεται ότι «*Entscheidungen in Erbsachen [zuständig] sind [έχουν δικαιοδοσία να εκδώσουν αποφάσεις σε υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής]*». Το γράμμα του γερμανικού κειμένου του κανονισμού υποδηλώνει ότι η διάταξη αυτή ρυθμίζει τη διεθνή δικαιοδοσία μόνο σε σχέση με τις διαδικασίες εκείνες στις οποίες τα δικαστήρια των κρατών μελών εκδίδουν «απόφαση» υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού αυτού.

66. Αντιθέτως, στο άρθρο 4 των λοιπών γλωσσικών αποδόσεων του κανονισμού 650/2012 ουδόλως χρησιμοποιείται ο όρος «απόφαση», αλλά γίνεται λόγος για δικαστήρια, τα οποία «εκδικάζουν»¹⁸ υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής. Ούτως ή άλλως το γράμμα του γερμανικού κειμένου δεν είναι καθοριστικό για το ζήτημα αυτό.

67. Υπέρ της ευρείας ερμηνείας του άρθρου 4 του κανονισμού 650/2012 συνηγορεί και το γεγονός ότι το άρθρο αυτό καθορίζει τη διεθνή δικαιοδοσία σε σχέση με «την υπόθεση κληρονομικής διαδοχής στο σύνολό της».

¹⁸ Στο αγγλικό κείμενο του κανονισμού 650/2012 χρησιμοποιείται π.χ. ο όρος «rule», στο δε γαλλικό ο όρος «statuer».

68. Αντιθέτως, αποδεικνύεται σχετικά δύσκολη η απάντηση στο ερώτημα ποια σημασία πρέπει να αποδοθεί στο ρήμα «εκδικάζουν» στο πλαίσιο των κανόνων οι οποίοι καθορίζουν τη διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων των κρατών μελών. Πράγματι, το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 650/2012 ορίζει μόνο την «απόφαση». Δεν είναι προφανές ότι διατάξεις στις οποίες αναφέρεται ότι τα δικαστήρια «εκδικάζουν» χρησιμοποιούν το ρήμα αυτό που συνδέεται με την «απόφαση», με την έννοια του ορισμού της στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού αυτού.

69. Οι δυσκολίες αυτές εντείνονται όταν λαμβάνεται υπόψη ο ορισμός του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 650/2012. Η θεμελιώδης ερμηνευτική δυσκολία οφείλεται στο ότι, στις περισσότερες γλωσσικές αποδόσεις του κανονισμού 650/2012, ο όρος «απόφαση» στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού αυτού ορίζεται με τη λέξη αυτή (*idem per idem*)¹⁹.

70. Το αιτούν δικαστήριο καθώς και η Γερμανική και η Γαλλική Κυβέρνηση, καθόσον ερμηνεύουν το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 υπό το πρίσμα του ορισμού της «αποφάσεως» του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 650/2012 με την έννοια ότι τα δικαστήρια που «εκδικάζουν» ασκούν συναφώς και δικαιοδοτική λειτουργία, ανάγονται σε τελική ανάλυση στον ορισμό της «αποφάσεως» που διαμόρφωσε το Δικαστήριο σε σχέση με τους κανόνες της Συμβάσεως των Βρυξελλών και των κανονισμών «Βρυξέλλες» (στο εξής: σύστημα των Βρυξελλών).

γ) Ο όρος «απόφαση» υπό το πρίσμα των κανόνων του συστήματος των Βρυξελλών

71. Σε σχέση με τους κανόνες του συστήματος των Βρυξελλών, κατά τους οποίους –όπως ακριβώς κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 650/2012– ως απόφαση «νοείται κάθε απόφαση που εκδίδεται από δικαστήριο του κράτους μέλους»²⁰, το Δικαστήριο έκρινε ότι η «απόφαση» πρέπει να προέρχεται από δικαιοδοτικό όργανο αποφαινόμενο κυριαρχικώς επί ορισμένων από τα επίμαχα μεταξύ των διαδίκων σημεία²¹.

72. Ανακύπτει το ερώτημα αν ο ορισμός αυτός μπορεί να εφαρμοστεί στον κανονισμό 650/2012.

73. Δεν πιστεύω ότι είναι δυνατόν να απαιτηθεί, υπό το πρίσμα του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 650/2012, να αφορά μια «απόφαση» υπό την έννοια της διατάξεως αυτής επίμαχα μεταξύ των διαδίκων σημεία. Η αιτιολογική σκέψη 59 του κανονισμού οδηγεί στο συμπέρασμα ότι είναι πράγματι άνευ σημασίας το αν η «απόφαση» εκδόθηκε με τη διαδικασία της αμφισβητούμενης ή της εκούσιας δικαιοδοσίας.

¹⁹ Παραδείγματα συναφώς αποτελούν το γερμανικό («*Entscheidung*» jede von einem Gericht eines Mitgliedstaats in einer Erbsache erlassene *Entscheidung* [...]»), το αγγλικό («*decision*», means any *decision* in a matter of succession [...]») ή το γαλλικό κείμενο («*décision*», toute *décision* en matière de successions [...]»). Σε ορισμένα κείμενα, πάντως, η οριζόμενη έννοια και η ορίζουσα δεν ταυτίζονται. Για παράδειγμα, στο πολωνικό κείμενο η οριζόμενη στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 650/2012 έννοια είναι «*orzeczenie*», ενώ η ορίζουσα έννοια είναι «*decyzja*» («*orzeczenie*» oznacza każdą *decyzję* w sprawach dotyczących *dziedziczenie*). Και το ισπανικό και το σουηδικό κείμενο χρησιμοποιούν στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 650/2012 διαφορετικούς όρους για την οριζόμενη και την ορίζουσα έννοια.

²⁰ Βλ. άρθρο 25 της Συμβάσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 1968, για τη διεθνή δικαιοδοσία και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 1982, L 388, σ. 24), άρθρο 32 του κανονισμού (ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1), καθώς και άρθρο 2, στοιχείο α', του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2012, L 351, σ. 1).

²¹ Βλ. αποφάσεις της 2ας Ιουνίου 1994, Solo Kleinmotoren (C-414/92, EU:C:1994:221, σκέψη 17), και της 14ης Οκτωβρίου 2004, Mærsk Olie & Gas (C-39/02, EU:C:2004:615, σκέψη 45).

74. Το κριτήριο της «αποφάσεως δικαιοδοτικού οργάνου αποφαινομένου κυριαρχικώς» συνδέεται, κατά κανόνα, με το ζήτημα κατά πόσον το δικαιοδοτικό όργανο διαδραματίζει αποφασιστικό ρόλο ή περιορίζεται στην εκπλήρωση μιας παθητικής λειτουργίας, η οποία, για παράδειγμα, συνίσταται στην επικύρωση ή στην αποδοχή της βουλήσεως των διαδίκων²². Επομένως, οι δικαστικοί συμβιβασμοί δεν συνιστούν αποφάσεις, επειδή «έχουν πρωτίστως συμβατικό χαρακτήρα, αφού το περιεχόμενό τους εξαρτάται κυρίως από τη βούληση των μερών»²³. Πάντως, δεν είναι σαφές αν και ποια δραστηριότητα πρέπει να απαιτηθεί από το δικαιοδοτικό όργανο ώστε να μπορεί να γίνει δεκτό ότι εκδίδει «απόφαση» υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 650/2012.

75. Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, κατά τον κανονισμό 650/2012, μπορούν να εκδοθούν «αποφάσεις» υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', και από μη δικαστικές αρχές, οι οποίες πληρούν τις προβλεπόμενες στο άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού προϋποθέσεις. Οι προϋποθέσεις αυτές αποσκοπούν, βεβαίως, στη διασφάλιση του ότι οι αποφάσεις των αρχών αυτών «έχουν ανάλογη ισχύ και αποτέλεσμα με απόφαση δικαστικής αρχής» η οποία εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού 650/2012 (άρθρο 3, παράγραφος 2, στοιχείο β'). Τούτο δεν σημαίνει, όμως, ότι μία «απόφαση» πρέπει να πληροί εξίσου αυστηρές προϋποθέσεις με εκείνες που προβλέπουν οι κανόνες του συστήματος των Βρυξελλών, ιδίως όσον αφορά το πλαίσιο της δραστηριότητας που συνδέεται με την έκδοση αποφάσεως. Κατά μείζονα λόγο, μια «απόφαση» υπό την έννοια του άρθρου 4 του κανονισμού 650/2012 δεν χρειάζεται να ανταποκρίνεται στον ορισμό της «αποφάσεως» τον οποίο διαμόρφωσε το Δικαστήριο στο πλαίσιο του συστήματος των Βρυξελλών.

76. Πράγματι, οι κανόνες του Συστήματος των Βρυξελλών εξυπηρετούν, κατά τις αιτιολογικές σκέψεις 3 και 6 του κανονισμού 1215/2012, τον σκοπό της διασφάλισης της ελεύθερης κυκλοφορίας των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, ενώ ο κανονισμός 650/2012 θέτει στόχους που υπερβαίνουν τον σκοπό αυτόν. Σε αυτούς περιλαμβάνεται –κατά την αιτιολογική σκέψη 7 του κανονισμού αυτού– πρωτίστως η εξάλειψη των εμποδίων για την άσκηση των δικαιωμάτων στο πλαίσιο μιας κληρονομικής διαδοχής που έχει διασυνοριακές επιπτώσεις. Κατά την ερμηνεία των κανόνων περί διεθνούς δικαιοδοσίας του κανονισμού αυτού δεν μπορεί, κατά συνέπεια, να θεωρηθεί ότι οι διατάξεις του έχουν ως μοναδικό σκοπό να καθορίσουν τις αρμόδιες να αποφανθούν αρχές, ώστε να αποτραπεί η έκδοση αντιφατικών αποφάσεων. Επομένως, οι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας δεν θα πρέπει να εφαρμόζονται μόνο στις διαδικασίες στις οποίες δικαστικές αρχές εκδίδουν «αποφάσεις» υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 650/2012.

77. Υπό το φως των προηγουμένων σκέψεων, είμαι της γνώμης ότι τα αποτελέσματα της γραμματικής ερμηνείας του άρθρου 4 του κανονισμού 650/2012 δεν είναι σαφή και, κατά συνέπεια, πρέπει να εξεταστούν σε συνάρτηση με την όλη οικονομία του κανονισμού αυτού. Η εξέταση αυτή επιβάλλεται κατά μείζονα λόγο διότι το αιτούν δικαστήριο, όπως ακριβώς η Γερμανική και η Γαλλική Κυβέρνηση, συνάγει από το άρθρο 64 του κανονισμού το συμπέρασμα ότι το άρθρο 4 του κανονισμού δεν καθορίζει τη διεθνή δικαιοδοσία για την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων.

22 Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Υ. Bot στην υπόθεση Gothaer Allgemeine Versicherung κ.λπ. (C-456/11, EU:C:2012:554, σημείο 38). Υπό την έννοια αυτή και η θεωρία για το ζήτημα αυτό, βλ. Kramer, X., σε U. Magnus, P. Mankowski (επιμ.), *Brussels Ibis Regulation*, Κολωνία, Verlag Otto Schmidt, 2016, σ. 987. Η άποψη αυτή υποστηρίζεται και σε σχέση με τον κανονισμό 650/2012. Βλ. Wautelet, P., όπ.π., (υποσημείωση 10), σ. 68.

23 Απόφαση της 2ας Ιουνίου 1994, Solo Kleinmotoren (C-414/92, EU:C:1994:221, σκέψη 18).

4. Συστηματική ερμηνεία

α) Το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 στο πλαίσιο των κανόνων του κεφαλαίου II του κανονισμού αυτού

78. Λαμβανομένων υπόψη των αμφίσημων αποτελεσμάτων της γραμματικής ερμηνείας, θα ήθελα να ερμηνεύσω στο εξής το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 στο πλαίσιο των διατάξεων του κανονισμού αυτού. Θα εξετάσω, ιδίως, εν προκειμένω τις διατάξεις του κεφαλαίου II του κανονισμού, επειδή αυτές –όπως το άρθρο 4 του κανονισμού αυτού που αποτελεί τμήμα του εν λόγω κεφαλαίου– καθορίζουν τη διεθνή δικαιοδοσία για τις υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής. Θα εξετάσω, επομένως, αν άλλοι κανόνες του κεφαλαίου αυτού ρυθμίζουν τη διεθνή δικαιοδοσία σε σχέση με διαδικασίες οι οποίες δεν καταλήγουν στην έκδοση «αποφάσεως» υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 650/2012.

79. Συναφώς πρέπει να ληφθεί υπόψη το άρθρο 13 του κανονισμού 650/2012, το οποίο καθορίζει τη διεθνή δικαιοδοσία για την παραλαβή των σχετικών με την κληρονομική διαδοχή δηλώσεων (δηλώσεων για την αποδοχή ή αποποίηση κληρονομιάς, κληροδοσίας ή νόμιμης μοίρας ή δηλώσεων που αποσκοπούν στον περιορισμό της ευθύνης όσον αφορά το παθητικό της κληρονομιαίας περιουσίας). Κατά τη διάταξη αυτή, «[ε]κτός από το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία να εκδικάζει υπόθεση κληρονομικής διαδοχής σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό», διεθνή δικαιοδοσία για την παραλαβή των ως άνω δηλώσεων έχουν τα δικαστήρια του κράτους μέλους της συνήθους διαμονής του προσώπου το οποίο δύναται να υποβάλει τέτοια δήλωση.

80. Η διατύπωση «εκτός από το δικαστήριο που έχει διεθνή δικαιοδοσία να εκδικάζει υπόθεση κληρονομικής διαδοχής σύμφωνα με τον παρόντα κανονισμό» μπορεί να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι οι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας στο κεφάλαιο II του κανονισμού 650/2012, μεταξύ άλλων το άρθρο 4, καθορίζουν και τη διεθνή δικαιοδοσία για την αποδοχή σχετικών με την κληρονομική διαδοχή δηλώσεων, μολοντί αυτό δεν συμβαίνει μόνο στο πλαίσιο διαδικασιών στις οποίες εκδίδεται «απόφαση» υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού αυτού. Εξ αυτού συνάγεται ότι το ρήμα «εκδικάζουν» κατά τον κανονισμό 650/2012 δεν υποδηλώνει μόνον «αποφάσεις» κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού αυτού.

81. Υπέρ της ερμηνείας αυτής συνηγορεί η αιτιολογική σκέψη 32 του κανονισμού 650/2012, κατά την οποία το άρθρο 13 αποσκοπεί στη «διευκόλυνσ[η] των κληρονόμων και κληροδόχων» και όχι στον καθορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας σε σχέση με ζητήματα τα οποία δεν ρυθμίζονται από άλλους κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας του κανονισμού.

82. Σε παρεμφερή συμπεράσματα καταλήγει η ερμηνεία του άρθρου 13 του κανονισμού 650/2012, στο οποίο χρησιμοποιήθηκε η λέξη «εκτός» για τον καθορισμό του ρυθμιστικού του αντικειμένου. Στην αρχή του κεφαλαίου II περιλαμβάνεται διάταξη, η οποία καθορίζει τη γενική διεθνή δικαιοδοσία για την εκδίκαση της «υπόθεση[ς] κληρονομικής διαδοχής στο σύνολό της» (άρθρο 4). Οι επόμενες διατάξεις του κεφαλαίου αυτού θεμελιώνουν τη διεθνή δικαιοδοσία –σε σχέση με το ίδιο αντικείμενο, δηλαδή την εκδίκαση της «υπόθεση[ς] κληρονομικής διαδοχής στο σύνολό της»– των δικαστηρίων άλλων κρατών μελών, στο μέτρο που συντρέχουν οι προϋποθέσεις οι οποίες διατυπώνονται στις διατάξεις αυτές (άρθρα 5, 7, 9, 10 και 11).

83. Επομένως, το άρθρο 13 του κανονισμού βρίσκεται στο τέλος μιας διαβαθμισμένης απαριθμήσεως των δικαστηρίων τα οποία έχουν διεθνή δικαιοδοσία να εκδικάσουν υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής στο σύνολό τους, ανάλογα με το οικείο πρόσωπο. Στο μέτρο που η εκδίκαση της «υπόθεση[ς] κληρονομικής διαδοχής στο σύνολό της» συνίσταται στην αποδοχή δηλώσεων σχετικών με την κληρονομική διαδοχή, έχουν διεθνή δικαιοδοσία «εκτός» από τα δικαστήρια αυτά και τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο το πρόσωπο που δικαιούται να υποβάλει τέτοια δήλωση έχει τη συνήθη διαμονή του.

84. Δεν μπορεί επίσης να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ένα κράτος μέλος να εισαγάγει ιδιαίτερη διαδικασία διαμεσολαβήσεως ενώπιον δικαστικών αρχών²⁴ η οποία μπορεί να ολοκληρωθεί με δικαστικό συμβιβασμό και, αν δεν επιτευχθεί τέτοιος συμβιβασμός, να παραμείνουν αρρυθμιστες οι υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής. Δεν έχω πειστεί ότι σε σχέση με τις διαδικασίες αυτές δεν μπορούν να εφαρμοστούν οι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας του κανονισμού 650/2012. Στην αιτιολογική σκέψη 36 του κανονισμού 650/2012 αναφέρεται βεβαίως η δυνατότητα διεξαγωγής διαδικασιών συμβιβασμού των μερών σχετικά με την κληρονομική διαδοχή ενώπιον αρχών οι οποίες δεν δεσμεύονται από τους κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας. Η δυνατότητα αυτή συνδέεται με διαδικασίες που διεξάγονται από «μη δικαστικές αρχές, όπως από συμβολαιογράφους» και όχι με διαδικασίες ενώπιον των δικαστικών αρχών. Συμβιβασμός ενώπιον τέτοιας μη δικαστικής αρχής θα έπρεπε ούτως ή άλλως να επικυρωθεί από δικαστήριο, ενώ στο πλαίσιο της υπό εξέταση διαδικασίας ο συμβιβασμός θα πρέπει να συνομολογηθεί ενώπιον δικαστικής αρχής.

85. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, είμαι της γνώμης ότι το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 –υπό το πρίσμα της συστηματικής ερμηνείας των διατάξεων του κανονισμού αυτού– καθορίζει τη διεθνή δικαιοδοσία για υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής οι οποίες έχουν αχθεί ενώπιον των δικαστικών αρχών των κρατών μελών, εάν πρόκειται συναφώς για ζητήματα τα οποία αφορούν «την υπόθεση κληρονομικής διαδοχής στο σύνολό της».

β) Η σχέση μεταξύ του άρθρου 64 του κανονισμού 650/2012 και του άρθρου 4 του κανονισμού αυτού

86. Η Γερμανική και η Πορτογαλική Κυβέρνηση υποστηρίζουν ότι το άρθρο 64 του κανονισμού 650/2012 οδηγεί στο συμπέρασμα ότι το άρθρο 4 του κανονισμού αυτού δεν καθορίζει τη διεθνή δικαιοδοσία για την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων. Οι κυβερνήσεις αυτές φρονούν ότι, σε ενάντια περίπτωση, το άρθρο 64 του κανονισμού θα ήταν περιττό και η διεθνής δικαιοδοσία για την έκδοση του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου θα έπρεπε να καθορίζεται επί τη βάση του άρθρου 4 του κανονισμού. Η άποψη αυτή στηρίζεται στην παραδοχή ότι το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο και τα εθνικά κληρονομητήρια συνιστούν ταυτόσημα ή τουλάχιστον παρεμφερή μέσα.

87. Διαφορετική άποψη επί του ζητήματος αυτού υποστηρίζει η Επιτροπή η οποία εκκινεί από την αφετηρία ότι το άρθρο 64 του κανονισμού 650/2012 είναι *lex specialis* σε σχέση με το άρθρο 4 του κανονισμού αυτού. Κατά συνέπεια, από το άρθρο 64 του κανονισμού 650/2012 δεν μπορεί να συναχθεί το συμπέρασμα ότι το άρθρο 4 του κανονισμού αυτού δεν αναφέρεται στην έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων. Την άποψη αυτή υποστηρίζει και η Πολωνική Κυβέρνηση.

88. Χωρίς να επιθυμώ, στο σημείο αυτό, να λάβω θέση επί του ζητήματος ποιες ομοιότητες υφίστανται μεταξύ του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου και των εθνικών κληρονομητηρίων, φρονώ πάντως ότι η επιχειρηματολογία της Γερμανικής και της Πορτογαλικής Κυβερνήσεως δεν λαμβάνει πλήρως υπόψη τη λειτουργία που επιτελεί το άρθρο 64 στο σύστημα κανόνων του κανονισμού 650/2012.

89. Πρώτον, τα εθνικά κληρονομητήρια συνιστούν μέσα τα οποία λειτουργούν επί τη βάση εθνικών διατάξεων, οι οποίες είναι ενσωματωμένες στο δικαϊκό σύστημα του οικείου κράτους μέλους, ενώ το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο είναι ένα νέο μέσο που προβλέπεται από το δίκαιο της Ένωσης.

90. Ως εκ τούτου, έπρεπε να διαμορφωθεί αυτοτελές νομικό πλαίσιο για το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο μέσω του ίδιου του κανονισμού. Σκοπός του είναι η διασφάλιση της ενιαίας εφαρμογής του σε όλα τα κράτη μέλη και η άρση των ερμηνευτικών αμφιβολιών τις οποίες θα μπορούσε να προκαλέσει ο χαρακτηρισμός του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου κατά τον κανονισμό 650/2012. Ο νομοθέτης της Ένωσης δεν αποφάσισε ως προς το ζήτημα αυτό ποια είναι η νομική φύση του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου. Κατά συνέπεια, παραμένει αμφίβολο αν το πιστοποιητικό αυτό συνιστά «απόφαση» (άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού 650/2012) ή «δημόσιο

24 Βλ. αιτιολογική σκέψη 20, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 650/2012. Βλ. και παρατηρήσεις στα σημεία 59 έως 63 των παρουσών προτάσεων.

έγγραφο» (άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο θ', του κανονισμού αυτού) ή δεν ανήκει σε καμία από τις κατηγορίες αυτές. Κατά τα λοιπά, δεν ήταν αναγκαίο να ληφθεί ρητώς απόφαση επί του ζητήματος αυτού, επειδή το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο δεν χρήζει αναγνώρισεως κατά τις σχετικές με τις αποφάσεις και τα δημόσια έγγραφα διατάξεις, ενώ το ζήτημα της διεθνούς δικαιοδοσίας ρυθμίζεται από το άρθρο 64 του ως άνω κανονισμού.

91. Δεύτερον, το άρθρο 64 του κανονισμού 650/2012 δεν επαναλαμβάνει το κείμενο του άρθρου 4 του κανονισμού αυτού, αλλά καθορίζει τη διεθνή δικαιοδοσία για την έκδοση του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου με παραπομπή σε συγκεκριμένες ρυθμίσεις του κεφαλαίου II. Πρόκειται συναφώς για τα άρθρα 4, 7, 10 και 11 του κανονισμού αυτού.

92. Τρίτον, το πεδίο εφαρμογής των εν λόγω κανόνων περί διεθνούς δικαιοδοσίας κατά το άρθρο 64 του κανονισμού δεν καλύπτει μόνο «δικαστήρια» υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 2, του κανονισμού αυτού (άρθρο 64, στοιχείο α'), αλλά εκτείνεται και σε άλλες αρχές, οι οποίες είναι αρμόδιες, κατά το εθνικό δίκαιο, για υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής (άρθρο 64, στοιχείο β'). Επομένως, ένα ευρωπαϊκό κληρονομητήριο μπορεί να εκδοθεί από «δικαστήριο», από «άλλες αρχές και [...] επαγγελματίες του νομικού κλάδου», στο μέτρο που οι αρχές αυτές ή οι επαγγελματίες πληρούν συγκεκριμένες προϋποθέσεις (άρθρο 3, παράγραφος 2, σε συνδυασμό με το άρθρο 64, στοιχείο α', του κανονισμού 650/2012), καθώς και από «άλλη αρχή η οποία, βάσει του εθνικού δικαίου, είναι αρμόδια να επιληφθεί υποθέσεων κληρονομικής διαδοχής» (άρθρο 64, στοιχείο β', του κανονισμού 650/2012), ακόμη και αν δεν πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 3, παράγραφος 2, του εν λόγω κανονισμού.

93. Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, είμαι της γνώμης ότι από το άρθρο 64 στον κανονισμό 650/2012 δεν μπορεί να συναχθεί ότι το άρθρο 4 του κανονισμού αυτού δεν τυγχάνει εφαρμογής στην έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων.

5. Τελολογική ερμηνεία

94. Στη συνέχεια των παρουσών προτάσεων θα εξετάσω τα αποτελέσματα της συστηματικής ερμηνείας επί τη βάσει επιχειρημάτων τα οποία συνδέονται με τους σκοπούς του κανονισμού 650/2012. Πράγματι, στις παρατηρήσεις της Γερμανικής και της Πολωνικής Κυβερνήσεως τονίζονται οι σκοποί αυτοί, μολονότι οι εν λόγω κυβερνήσεις αντλούν από αυτούς διαφορετικά συμπεράσματα.

95. Η Γερμανική Κυβέρνηση επισημαίνει ότι ο καθορισμός της διεθνούς δικαιοδοσίας για την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων επί τη βάσει του άρθρου 4 του κανονισμού 650/2012 θα είχε ως συνέπεια ότι εθνικά κληρονομητήρια θα μπορούσαν να εκδώσουν αποκλειστικά οι αρχές ενός κράτους μέλους. Θα επρόκειτο για τις αρχές εκείνου του κράτους μέλους στο οποίο μπορεί να εκδοθεί το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο. Αυτό θα επέβαλλε εν τοις πράγμασι στους ενδιαφερομένους την υποχρέωση να χρησιμοποιούν το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο, πράγμα το οποίο θα αντέβαινε στο άρθρο 62, παράγραφος 2, του κανονισμού 650/2012.

96. Κατά τη γνώμη της Γερμανικής Κυβερνήσεως, θα μπορούσε όμως η χρήση εθνικών κληρονομητηρίων, που εκδόθηκαν από άλλα κράτη μέλη, να αποβεί σε ορισμένες περιπτώσεις επωφέλεστηρη από τη χρήση ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου. Η στέρηση από τους ενδιαφερομένους της δυνατότητας χρήσεως εθνικών κληρονομητηρίων τα οποία εκδόθηκαν από τα δικαστήρια άλλων κρατών μελών θα αντέβαινε, κατά συνέπεια, στους σκοπούς του κανονισμού 650/2012. Οι σκοποί αυτοί –κατά την αιτιολογική σκέψη 67 του κανονισμού αυτού– συνίστανται πράγματι στο να καθίσταται δυνατή προς το συμφέρον των κληρονόμων η ταχεία, ομαλή και αποτελεσματική διευθέτηση των υποθέσεων κληρονομικής διαδοχής.

97. Η Πολωνική Κυβέρνηση είναι της γνώμης ότι μια λύση που αναδεικνύει τη σημασία του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου είναι θεμελιωμένη και ευκαταία.

α) Επί του ζητήματος της υποχρεωτικής φύσεως του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου

98. Δεν συμφωνώ με την άποψη της Γερμανικής Κυβέρνησης ότι η ερμηνεία του άρθρου 4 του κανονισμού 650/2012 κατά την οποία αυτό πρέπει να εφαρμοστεί κατά τη διαδικασία εκδόσεως εθνικών κληρονομητηρίων θα οδηγούσε, στην πράξη, σε ορισμένες περιπτώσεις στην υποχρεωτική χρήση του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου.

99. Πρώτον, η εν λόγω ερμηνεία του άρθρου 4 του κανονισμού 650/2012 δεν στερεί τους ενδιαφερομένους από τη δυνατότητα να λάβουν εθνικά κληρονομητήρια στο κράτος μέλος του οποίου οι αρχές έχουν διεθνή δικαιοδοσία για την έκδοση ευρωπαϊκών κληρονομητηρίων.

100. Δεύτερον, φαίνεται ότι η Γερμανική Κυβέρνηση ερμηνεύει το άρθρο 62, παράγραφος 2, του κανονισμού 650/2012, κατά το οποίο η χρήση του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου δεν είναι υποχρεωτική, αποκλειστικά υπό την έννοια ότι η διάταξη αυτή ρυθμίζει τη σχέση του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου προς τα εθνικά κληρονομητήρια. Το ζήτημα όμως αυτό ρυθμίζεται μόνο στο άρθρο 62, παράγραφος 3, του κανονισμού. Εντούτοις, το άρθρο 62, παράγραφος 2, του κανονισμού δεν αφορά μόνο τα εθνικά κληρονομητήρια, αλλά και –όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 69, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού αυτού– όλα «τα άλλα μέσα που είναι διαθέσιμα βάσει του παρόντος κανονισμού», τα οποία οι κληρονόμοι μπορούν να χρησιμοποιούν. Υπ' αυτή την έννοια πρέπει να ερμηνεύεται η κατά το άρθρο 62, παράγραφος 2, του κανονισμού μη υποχρεωτική χρήση του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου.

101. Κατά συνέπεια, δεν νομίζω ότι ο καθορισμός της διεθνούς δικαιοδοσίας για την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων επί τη βάση του άρθρου 4 του κανονισμού 650/2012 επιβάλλει, στην πράξη, την υποχρέωση να χρησιμοποιείται το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο.

β) Επί των σκοπών του κανονισμού 650/2012

102. Δεν έχω καμία αμφιβολία ότι η δυνατότητα ταχείας, ομαλής και αποτελεσματικής διευθέτησης των υποθέσεων κληρονομικής διαδοχής περιλαμβάνεται στους σκοπούς του κανονισμού 650/2012. Δεν μπορώ επίσης να αποκλείσω εκ των προτέρων ότι σε ορισμένες περιπτώσεις μπορεί να είναι προς το συμφέρον των κληρονόμων να τίθενται στη διάθεσή τους μέσα τα οποία καθιστούν δυνατή τη διευθέτηση των ως άνω υποθέσεων σε κράτος μέλος διαφορετικό από εκείνο του οποίου οι αρχές έχουν διεθνή δικαιοδοσία σύμφωνα με τους κανόνες του κανονισμού 650/2012.

103. Πάντως, κατ' αρχάς, ο κανονισμός 650/2012 –υπό το πρίσμα των αιτιολογικών σκέψεων 7 και 8 αυτού– εκδόθηκε πρωτίστως για την επίτευξη του σκοπού της εναρμόνισης των κανόνων συγκρούσεως και των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας οι οποίοι εφαρμόζονται στις υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής²⁵.

104. Είναι άξιο μνείας στο πλαίσιο αυτό ότι, κατά την αιτιολογική σκέψη 27 του κανονισμού 650/2012, οι κανόνες του εν λόγω κανονισμού έχουν σχεδιαστεί κατά τρόπο ώστε να εξασφαλιστεί ότι η αρχή που επιλαμβάνεται της κληρονομικής διαδοχής θα εφαρμόζει, ως επί το πλείστον, το δικό της δίκαιο. Για το σύνολο της κληρονομικής διαδοχής είναι εφαρμοστέο –κατά το άρθρο 21, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού– το δίκαιο του κράτους στο οποίο ο κληρονομούμενος είχε τη συνήθη διαμονή του κατά τον χρόνο του θανάτου. Ο καθορισμός του εφαρμοστέου δικαίου κατά τον τρόπο αυτό συνάδει με τη ρύθμιση περί διεθνούς δικαιοδοσίας του άρθρου 4 του κανονισμού αυτού, κατά το οποίο, τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο ο κληρονομούμενος είχε τη συνήθη διαμονή του κατά τον χρόνο του θανάτου έχουν διεθνή δικαιοδοσία να εκδικάσουν την υπόθεση κληρονομικής διαδοχής στο σύνολό της.

²⁵ Βλ. προτάσεις μου στην υπόθεση Mahnkopf (C-558/16, EU:C:2017:965, σημείο 26).

105. Η εφαρμογή των εθνικών κανόνων περί διεθνούς δικαιοδοσίας όσον αφορά την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων δεν συνάδει με τις προσπάθειες ενοποιήσεως των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας και των κανόνων συγκρούσεως εντός της Ένωσης. Αυτό αναδεικνύει και το ιστορικό της διαφοράς της κύριας δίκης στο πλαίσιο της οποίας ζητήθηκε από γερμανικό δικαστήριο –σύμφωνα με τους κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας του εθνικού δικαίου– να εκδώσει εθνικό κληρονομητήριο επί τη βάση του γαλλικού δικαίου.

106. Δεύτερον, ο κανονισμός 650/2012 θα πρέπει, κατά την αιτιολογική του σκέψη 34, να συμβάλλει στη διασφάλιση της απρόσκοπτης απονομής της δικαιοσύνης εντός της Ένωσης. Με τον τρόπο αυτόν επιδιώκεται ένας από τους σκοπούς του κανονισμού 650/2012, δηλαδή –κατά την αιτιολογική σκέψη 59 του κανονισμού αυτού– η αμοιβαία αναγνώριση των αποφάσεων που εκδίδονται στα κράτη μέλη σε υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής.

107. Η Γερμανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι ναι μεν ένα εθνικό κληρονομητήριο, όπως το επίδικο στην κύρια δίκη, δεν συνιστά «απόφαση» υπό την έννοια του κανονισμού 650/2012, πλην όμως από την αιτιολογική σκέψη 35 του κανονισμού συνάγεται ότι μέτρα που αποσκοπούν στον φιλικό διακανονισμό αφορούν όλα τα μέσα τα οποία έχουν σημασία για τη ρύθμιση υποθέσεων κληρονομικής διαδοχής, μεταξύ άλλων και εκείνα που λαμβάνονται από μη δικαστικές αρχές οι οποίες δεν δεσμεύονται από τους κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας του κανονισμού αυτού. Πρόκειται συναφώς και για την αποφυγή καταστάσεων στις οποίες θα μπορούσαν να δημιουργηθούν αντιφάσεις μεταξύ, αφενός, εθνικού κληρονομητηρίου και, αφετέρου, άλλων μέσων που καλύπτει ο κανονισμός, και ιδίως του ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου. Το στοιχείο αυτό επιρρωννύει τις προηγούμενες αναλύσεις κατά τις οποίες οι διατάξεις του κανονισμού δεν πρέπει να θα πρέπει να καθορίζουν τη διεθνή δικαιοδοσία σε σχέση μόνο με τις διαδικασίες στις οποίες δικαστικές αρχές εκδίδουν «απόφαση» υπό την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ζ', του κανονισμού²⁶.

108. Στο πλαίσιο αυτό, υπενθυμίζω ότι με τον κανονισμό 650/2012 θεσπίστηκαν μεν εναρμονισμένοι κανόνες συγκρούσεως επί τη βάση των οποίων καθορίζεται το εφαρμοστέο δίκαιο στο σύνολο της κληρονομικής διαδοχής (άρθρο 23, παράγραφος 1, του κανονισμού 650/2012), πλην όμως ορισμένα ζητήματα τα οποία ενδέχεται να έχουν σημασία για τη ρύθμιση των υποθέσεων της κληρονομικής διαδοχής κρίνονται περαιτέρω βάσει του δικαίου που καθορίζεται από τους εθνικούς κανόνες συγκρούσεως. Τούτο συνάγεται από τις αιτιολογικές σκέψεις 11 έως 13 και 71, τρίτη περίοδος, του κανονισμού. Ενδέχεται να δημιουργηθούν καταστάσεις στις οποίες οι αρχές διαφορετικών κρατών μελών εκδίδουν αντιφατικές μεταξύ τους πράξεις για τη ρύθμιση ορισμένης υποθέσεως κληρονομικής διαδοχής²⁷.

109. Στην απόφαση Kubicka²⁸ το Δικαστήριο έκρινε ότι ερμηνεία των κανόνων του κανονισμού 650/2012 η οποία θα συνεπαγόταν «κατάτμηση της κληρονομικής διαδοχής» υπό την έννοια ότι ορισμένα σημαντικά για την κληρονομική διαδοχή ζητήματα θα κρίνονταν επί τη βάση εθνικών κανόνων συγκρούσεως θα ήταν ασυμβίβαστη προς τον κανονισμό. Αυτό θα μπορούσε να έχει ως συνέπεια την έκδοση αντιφατικών μεταξύ τους πράξεων για τη ρύθμιση των υποθέσεων κληρονομικής διαδοχής. Μολονότι οι αναλύσεις στην απόφαση Kubicka²⁹ συνδέονται με ζητήματα που αφορούν την εμπέλεια του εφαρμοστέου κληρονομικού δικαίου, φρονώ ότι συνιστούν κατά κάποιο τρόπο κατευθυντήρια γραμμή, η οποία μπορεί να είναι χρήσιμη και για την ερμηνεία εκείνων των κανόνων του κανονισμού 650/2012, οι οποίοι αφορούν άλλα ζητήματα.

26 Βλ. σημείο 76 των παρούσων προτάσεων.

27 Πρέπει να υπομνησθεί ότι ο κανονισμός 650/2012 –σύμφωνα με το άρθρο 75, παράγραφος 1– δεν θίγει την εφαρμογή διεθνών συμβάσεων, οι οποίες συνήφθησαν με τρίτα κράτη πριν από την ημερομηνία εκδόσεως του κανονισμού αυτού. Οι συμβάσεις αυτές καθορίζουν σχετικά συχνά το πεδίο εφαρμογής τους σε συνδυασμό με την εθνικότητα του κληρονομούμενου. Τούτο σημαίνει ότι σε σχέση με πραγματικά περιστατικά, τα οποία εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής των συμβάσεων αυτών, οι αρχές του κράτους μέλους που δεσμεύεται από τη σύμβαση θα εφαρμόσουν τους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας και τους κανόνες συγκρούσεως που περιλαμβάνει η σύμβαση. Η εφαρμογή των κανόνων αυτών μπορεί να οδηγήσει σε αποτελέσματα, τα οποία αποκλίνουν από τα αποτελέσματα της εφαρμογής των κανόνων του κανονισμού 650/2012.

28 Απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2017 (C-218/16, EU:C:2017:755, σκέψη 57).

29 Απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 2017 (C-218/16, EU:C:2017:755).

110. Ερμηνεία των διατάξεων του κανονισμού 650/2012 κατά την οποία η διεθνής δικαιοδοσία πρέπει να καθοριστεί επί τη βάση των κανόνων του κανονισμού αυτού και σε σχέση με την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων συμβάλλει στην επίτευξη του σκοπού αυτού. Περιορίζει δηλαδή την πιθανότητα εκδόσεως αντιφατικών μεταξύ τους εθνικών κληρονομητηρίων και άλλων μέσων, όπως ιδίως ευρωπαϊκών κληρονομητηρίων, αποφάσεων και δημοσίων εγγράφων από διαφορετικά κράτη μέλη.

111. Τρίτον, δεν μπορεί στο πλαίσιο αυτό, ακόμη και όταν το συμφέρον των κληρονόμων ενδέχεται να συνιστά επιχείρημα υπέρ ορισμένης ερμηνείας των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας, να μη λαμβάνεται υπόψη η σημασία της απρόσκοπτης απονομής της δικαιοσύνης.

112. Στο πλαίσιο του κανονισμού 650/2012, δεν εξυπηρετεί μόνο το συμφέρον των κληρονόμων, αλλά αποτελεί και έκφραση της μέριμνας για την απρόσκοπτη απονομή της δικαιοσύνης, το γεγονός ότι καταβάλλεται προσπάθεια να αποφευχθούν καταστάσεις στις οποίες κυκλοφορούν αντιφατικά μεταξύ τους μέσα για τη ρύθμιση υποθέσεων κληρονομικής διαδοχής³⁰. Κατά όμοιο τρόπο πρέπει να αξιολογηθεί και η ήδη μνημονευθείσα προσπάθεια να διασφαλιστεί η σύγκλιση *ius* και *forum*, για την οποία έγινε λόγος στο σημείο 104 των παρούσων προτάσεων.

113. Επιπλέον, ο νομοθέτης της Ένωσης ρύθμισε ρητώς περιπτώσεις στις οποίες το συμφέρον των κληρονόμων επιτάσσει να ρυθμίζονται οι υποθέσεις κληρονομικής διαδοχής σε άλλο κράτος μέλος από εκείνο του οποίου οι αρχές έχουν, κατ' αρχήν, δικαιοδοσία, κατά τους περί διεθνούς δικαιοδοσίας κανόνες του κανονισμού 650/2012. Κατά το άρθρο 13 του κανονισμού 650/2012, έχουν διεθνή δικαιοδοσία για την παραλαβή των δηλώσεων περί αποδοχής ή αποποίησης της κληρονομίας τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο το πρόσωπο που δύναται να προβεί σε τέτοια δήλωση έχει τη συνήθη διαμονή του.

114. Κατά συνέπεια, δεν νομίζω ότι οι σκοποί του κανονισμού 650/2012 επιτάσσουν να ερμηνεύονται οι διατάξεις του κανονισμού αυτού αντίθετα προς τα αποτελέσματα της συστηματικής ερμηνείας, κατά τρόπο που να παρέχει στους κληρονόμους τη δυνατότητα να λαμβάνουν εθνικά κληρονομητήρια τα οποία εκδίδονται από τις δικαστικές αρχές άλλου κράτους μέλους από εκείνο του οποίου οι αρχές έχουν διεθνή δικαιοδοσία κατά τον κανονισμό αυτό.

6. Ιστορική ερμηνεία

115. Τα μέχρι τούδε συμπεράσματα, τα οποία στηρίζονται στη συστηματική και τελολογική ερμηνεία, φαίνεται να επιρρωννύονται και από την ιστορική ερμηνεία του κανονισμού 650/2012.

116. Η αρχική πρόταση της Επιτροπής προέβλεπε ότι το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο «δεν υποκαθιστά τις εγχώριες διαδικασίες» (άρθρο 36, παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, της προτάσεως για τον κανονισμό 650/2012)³¹. Στο σημείο 4.6 της αιτιολογικής εκθέσεως της προτάσεως κανονισμού διευκρινίζεται, πάντως, ότι το ευρωπαϊκό κληρονομητήριο «δεν αντικαθιστά τα κληρονομητήρια που προβλέπονται σήμερα σε ορισμένα κράτη μέλη». Η διατύπωση αυτή απαντά, άλλωστε, στο άρθρο 62, παράγραφος 3, πρώτη περίοδος, του κανονισμού 650/2012, το οποίο αντιστοιχεί στο άρθρο 36,

³⁰ Βλ., υπό την έννοια αυτή, αποφάσεις της 3ης Απριλίου 2014, Weber (C-438/12, EU:C:2014:212, σκέψη 58), της 20ής Απριλίου 2016, Profit Investment SIM (C-366/13, EU:C:2016:282), καθώς και της 4ης Μαΐου 2017, HanseYachts (C-29/16, EU:C:2017:343, σκέψη 25).

³¹ Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων και δημοσίων εγγράφων στον τομέα της κληρονομικής διαδοχής και την καθιέρωση ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου [COM(2009) 154 τελικό – COD 2009/0157].

παράγραφος 2, της προτάσεως κανονισμού³². Στο σημείο 4.6 της αιτιολογικής εκθέσεως της προτάσεως κανονισμού διευκρινίζεται συναφώς ότι «στο κράτος μέλος της αρμόδιας αρχής, η απόδειξη της ιδιότητας κληρονόμου και των εξουσιών ενός διαχειριστή ή εκτελεστή κληρονομιάς διεξάγεται, επομένως, σύμφωνα με την εγχώρια διαδικασία»³³.

117. Επομένως, στην πρόταση κανονισμού περιορίστηκε ο ρόλος του εθνικού δικαίου σε ζητήματα της διαδικασίας η οποία πρέπει να διεξάγεται «στο κράτος μέλος της αρμόδιας αρχής». Δεν νομίζω, όμως, ότι η αρμοδιότητα αυτή χρειάζεται να καθοριστεί σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο.

118. Κατά συνέπεια, ήδη σε προηγούμενο στάδιο της νομοπαρασκευαστικής διαδικασίας θεωρήθηκε δεδομένο ότι τη διεθνή δικαιοδοσία των αρχών των κρατών μελών για την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων δεν καθορίζει το εθνικό δίκαιο, αλλά οι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας που περιλαμβάνει ο κανονισμός. Από κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι η προσέγγιση αυτή άλλαξε στην υιοθετηθείσα εκδοχή του κανονισμού, όπου το άρθρο 62, παράγραφος 3, του κανονισμού 650/2012 υπηρετεί τον ίδιο σκοπό με εκείνον του άρθρου 36, παράγραφος 2, της προτάσεως κανονισμού.

7. Επί της απαντήσεως στο προδικαστικό ερώτημα

119. Λαμβανομένων υπόψη των προηγούμενων αναλύσεων, των αμφίσημων αποτελεσμάτων της γραμματικής ερμηνείας σε αντιδιαστολή με τα σαφή αποτελέσματα της συστηματικής και της τελολογικής ερμηνείας τα οποία στηρίζονται από την ιστορική ερμηνεία, φρονώ ότι το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 καθορίζει τη διεθνή δικαιοδοσία σε σχέση με διαδικασίες των οποίων επιλαμβάνονται οι δικαστικές αρχές των κρατών μελών, όταν οι διαδικασίες αυτές αφορούν ζητήματα που συνδέονται με την «υπόθεση κληρονομικής διαδοχής στο σύνολό της».

120. Υπό το φως των σκέψεων αυτών, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα ως εξής: το άρθρο 4 του κανονισμού 650/2012 έχει την έννοια ότι καθορίζει τη διεθνή δικαιοδοσία και σε σχέση με διαδικασίες ενώπιον των δικαστικών αρχών κράτους μέλους οι οποίες αφορούν την έκδοση εθνικού κληρονομητηρίου.

VI. Πρόταση

121. Κατόπιν του συνόλου των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Kammergericht Berlin (εφετείο Βερολίνου, Γερμανία) ως εξής:

Το άρθρο 4 του κανονισμού (ΕΕ) 650/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 4ης Ιουλίου 2012, σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, το εφαρμοστέο δίκαιο, την αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων, την αποδοχή και εκτέλεση δημόσιων εγγράφων στον τομέα της κληρονομικής διαδοχής και την καθιέρωση ευρωπαϊκού κληρονομητηρίου, έχει την έννοια ότι καθορίζει τη διεθνή δικαιοδοσία και σε σχέση με διαδικασίες ενώπιον των δικαστικών αρχών κράτους μέλους οι οποίες αφορούν την έκδοση εθνικών κληρονομητηρίων.

³² Και η θεωρία πρότεινε αλλαγή της διατυπώσεως της προτάσεως κανονισμού υπό την έννοια αυτή. Βλ. παρατεθέν στην υποσημείωση 8 άρθρο, αριθ. 280.

³³ Η υπογράμμιση δική μου.